

II. RECENZJE I NOTY

WALDEMAR FURMANEK, *Humanistyczna pedagogika pracy. Praca a jakość życia człowieka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2016, ss. 418

Nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Rzeszowskiego w 2016 roku została opublikowana monografia Waldemara Furmanka *Humanistyczna pedagogika pracy. Praca a jakość życia człowieka*. Jest to kolejna praca z serii: *Humanistyczna pedagogika pracy*, w ramach której Autor opublikował następujące książki: *Wartości w pedagogice. Praca człowieka jako kategoria współczesnej pedagogiki* (2007), *Praca człowieka z aksjologicznego punktu widzenia* (2013), *Praca człowieka w cywilizacji informacyjnej* (2014), *Sytuacje trudne w pracy człowieka* (2015). Wymienione publikacje potwierdzają wieloletnie doświadczenie Autora w dziedzinie badania humanistycznego aspektu pracy. W założeniach humanistycznej pedagogiki pracy Waldemar Furmanek usytuował człowieka jako „podmiot pracy rozumianej jako forma działalności ludzi, która zmierza do doskonalenia jakości życia, w tym do jednoczesnej zmiany jakości świata i jakości twórcy pracy” (s. 15), stąd już we wprowadzeniu Autor stwierdził, iż w monografii skoncentrował się na „fundamentalnej misji pracy człowieka, jaką jest zmiana jakości życia ludzi” (s. 15).

Podjętą w książce problematykę Waldemar Furmanek przedstawił w dwóch częściach:

I – *Doskonalenie jakości życia konstytutywnym celem pracy człowieka*

II – *Człowiek w problematyce jakości życia*

Każda część zawiera siedem rozdziałów, w których Autor podjął próbę odpowiedzi na kluczowe pytania: co oznacza jakość życia i jakie czynniki warunkują jej poziom? Czy dobre życie łączy się z jakością życia? Jakie czynniki warunkują dobre życie oraz jakie relacje występują między nimi?

W części I Autor skoncentrował się na „wielowymiarowości jakości życia” (s. 21) postrzeganych w dwóch płaszczyznach:

- interdyscyplinarnych badań,

- na gruncie psychologii pozytywnej preferującej pojęcie „dobre życie”.

Dwa pierwsze rozdziały (rozdział I *Jakość życia kategorią humanistycznej pedagogiki pracy* oraz rozdział II *Ewolucja problematyki jakości życia w badaniach naukowych*) mają charakter porządkujący dzięki prezentacji pojęcia jakości życia na podstawie badań prowadzonych na gruncie aksjologicznym, antropologicznym, ekonomicznym, filozoficznym, pedagogicznym, psychologicznym

oraz socjologicznym, a także przedstawieniu licznych ujęć definicyjnych m.in. implikacyjne, operacyjne, aksjologiczne, oraz Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), projektujące. W rozdziałach III, IV, V i VI (odpowiednio: *Dobre życie kategorią humanistycznej pedagogiki pracy*, *Szczęście kategorią współczesnej pedagogiki pracy*, *Wybrane problemy z teorii szczęścia, zadowolenie i satysfakcja z życia i pracy*) Autor pogłębił podjętą w omawianej części I problematykę, podejmując rozważania na temat jakości życia na gruncie psychologii pozytywnej – stąd refleksja nad pojęciami: *dobre życie, dobrostan, szczęście, zadowolenie, satysfakcja*. Tak holistyczne ujęcie jakości życia człowieka skłania do postrzegania pedagogiki pracy w kontekście personalizmu.

W rozdziale VII *Jakość życia kategorią metodologiczną* Waldemar Furmanek wskazuje na problemy oceny jakości życia. „Badania jakości życia ludności, na gruncie socjologii rozpoczęte w 1957 r. w USA (w Polsce 1987 r.) nie doprowadziły do chwili obecnej do wypracowania jednej standardowej metodologii” (s. 177). Sytuację utrudnia dążenie badaczy do powiązania pojęcia jakości i poziomu z godnością życia, która nie jest kategorią mierzalną.

W części II *Człowiek w problematyce jakości życia* Autor monografii kontynuując rozważania na temat jakości życia, skupia uwagę czytelnika na wartościach w życiu jednostki, powiązaniach między sensem życia i sensem pracy, sensem życia jako problemu ludzkości, a także znaczeniu dla życia jednostki planów życiowych i zawodowych, jak też jakości życia w kontekście orientacji i postaw jednostki wobec pracy oraz stylu życia. Waldemar Furmanek podejmuje próbę udzielenia odpowiedzi na podstawowe pytanie: „na ile praca zmienia człowieka?” (s. 195). Dlatego, w trzech pierwszych rozdziałach (odpowiednio: rozdział I *Wartości wyznacznikami jakości życia*, rozdział II *Sens pracy a sens jakości życia człowieka* oraz rozdział III *Sens życia jako problem ludzkości*) II części monografii Autor skupia się na problematyce sensu ludzkiej pracy „Sens pracy osoby ludzkiej wpisujący jest w sens życia człowieka” (s. 195). Kontynuując myśl Waldemar Furmanek stwierdza, iż efekty pracy ludzkiej można uznać za korzystne w przypadku, „gdy rzeczywistniają one godziwe dążenie człowieka do przemiany **jakości świata**, a przez to prowadzą do **zmiany jakości swojego życia w tym świecie**” (s. 195). Następnie Autor podnosi kwestię rozumienia sensu życia i sensu realizowanej pracy w kontekście poczucia jakości życia. Rozważania te kierują w stronę czynników warunkujących dobre życie.

W rozdziale IV *Uwarunkowania procesu odkrywania sensu pracy* i rozdziale V *Plany życiowe i zawodowe a jakość życia* skupia zatem uwagę czytelnika na problematyce planów życiowych i stylów życia człowieka. Problematyka sensu życia przedstawiona jest jako proces dochodzenia przez jednostkę do jego określenia oraz postrzegania w kontekście budowania systemu wartości. Autor podkreśla znaczenie zrozumienia przez jednostkę swej wielkości oraz udzielenia odpowiedzi na pytanie: „Kim jestem? Jaki jestem? Dokąd i dlaczego tam zmierzam?” (s. 196). W procesie tym ważną rolę pełnią takie wartości, jak samodzielność, samopoznanie i samoocena. Wskaźnikiem empirycznego charakteru sensu życia są opracowywane przez jednostkę i dla niej plany życiowe, w tym plany zawodowe, które odzwierciedlają „aspiracje, marzenia i dążenia człowieka” (s. 196).

W rozdziale VI *Orientacje i postawy wobec pracy* Waldemar Furmanek zwraca uwagę, iż styl życia preferowany przez jednostkę nie wyraża jedynie systemu wartości, jaki wyznaje jednostka. Całościowe pojmowanie pracy – zarówno w ujęciu aksjologicznym, prakseologicznym, jak i ekonomicznym – pozwala zrozumieć, iż czyny jednostki są odzwierciedleniem jego stosunku do pracy i otaczającego środowiska, które rozpatrywać można w kontekście moralnym. Jednocześnie system wartości, jaki respektuje jednostka wyraża się w jej postawie wobec pracy. Badania dotyczące orientacji wobec życia i pracy mogą dostarczać wiedzy na temat „tych systemów zjawisk, które mogą być wykorzystane w praktyce pedagogicznej, w **wychowaniu ku wartościom pracy**” (s. 196).

Rozdział VII *Jakość życia a styl życia* stanowi refleksję nad wyborami, jakie dokonuje jednostka w swym życiu. Autor podejmuje rozważania nad stylem życia jako wyborem moralnym jednostki. W poszukiwaniu kryteriów stylów życia powołuje się na „czworościan etyczny, którego model tworzą: **mieć, być, chcieć, działać**” (s. 352). Posiadanie i bycie wyznaczają odmienne style życia jednostki – odpowiednio – styl życia urzędzonego i wartościowego, w których konsumpcjonizm i twórczość są podstawowymi formami aktywności symbolizującymi dany styl życia. Analizuje aksjologiczne uwarunkowania stylów życia oraz aksjologiczne podłoże życia wartościowego, urzędzonego oraz wegetatywnego. Podkreśla znaczenie w życiu wartościowym samozatrudnienia jako formy twórczego stylu aktywności zawodowej. Jednocześnie wskazuje problem konsumpcjonizmu, będącego wyrazem życia urzędzonego oraz poddaje refleksji ubóstwo – będące często efektem bezrobocia – typowe dla stylu życia wegetatywnego.

Recenzowana książka jest wartościowym opracowaniem naukowym, prezentującym problematykę pracy w kontekście jakości życia człowieka. W rozważaniach swych Waldemar Furmanek odwołuje się do prymatu człowieka nad pracą i ekonomią, postrzega jednostkę jako „byt stający się, ciągle się rozwijający, transgresyjny, obdarzony godnością” (s. 196), który swój potencjał wykorzystuje nie tylko dla własnego dobrego życia, lecz także dla dobra ogółu. Niezaprzeczalnym atutem recenzowanej monografii jest rzetelne opracowanie podjętego przez Autora tematu, oparte na gruntownej analizie terminologicznej. Niewątpliwą wartością monografii jest także bogata bibliografia z zakresu pracy człowieka i jakości jego życia.

Należy podkreślić przejrzystość struktury tej monografii, w której każdy rozdział opatrzony jest wstępem wprowadzającym w specyfikę omawianej w rozdziale problematyki oraz podsumowaniem, w którym Autor syntetycznie wskazuje najważniejsze aspekty omówione w rozdziale.

Pominięcie udzielenia odpowiedzi w recenzowanej monografii na pytanie o istotę człowieka stanowi zapowiedź przygotowania przez Autora „oddzielnej monografii” (s. 196) poświęconej tej problematyce.

Z całą pewnością jest to pozycja stanowiąca cenny wkład w dorobek pedagogiki pracy w ujęciu humanistycznym.

Rekomenduję recenzowaną książkę badaczom i studentom z dziedziny pedagogiki, psychologii, socjologii i zarządzania, którzy są zainteresowani problematyką relacji człowiek – praca – jakość życia.

BIBLIOGRAFIA

- Furmanek W. (red.), *Praca człowieka jako kategoria współczesnej pedagogiki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2007.
- Furmanek W., *Humanistyczna pedagogika pracy. Praca człowieka (z aksjologicznego punktu widzenia)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2013.
- Furmanek W., *Humanistyczna pedagogika pracy. Praca człowieka w cywilizacji informacyjnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014.
- Furmanek W., *Humanistyczna pedagogika pracy. Sytuacje trudne w pracy człowieka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2015.

Izabella Kust